

MURÁNSKE

2

NOVINY

XIV. ROČNÍK ■ DVOJMESAČNÍK ■ MÁJ 2021 ■ 0,50€

STAVIAME MY MÁJE...

Turíce - Rusadlá (Zoslanie Ducha Svätého, Svätodušný sviatok, Zostúpenie Svätého Ducha, Päťdesiatnica, Päťdesiaty deň) je kresťanský svätodušný sviatok, ktorý sa slávi 50 dní po Veľkej noci a 10 dní po sviatku Nanebovstúpenia Pána. Tento rok sviatok pripadol na 23. mája.

V kresťanskej tradícii sú Turíce sviatkom zoslania Ducha Svätého na apoštolov v Jeruzaleme. Najznámejšou dochovanou tradíciou Slovanov je tzv. otváranie studničiek. Studničky v chotároch museli byť obradne vyčistené a upravené. Chotár s nevyčistenou studničkou postihli duchovia nedostatkom

vody. Ďalšou tradíciou (zameranou proti zlým silám) bolo aj praskanie bičom na lúčach a turické vatry. Tieto zvyky sa spájali so začiatkom jari a jarných prác. Dodnes je u nás na doline rozšírené stavanie májov - osekaných vysokých stromov, smrekov a briez, bohato vyzdobených farebnými mašľami. Máje sa stavajú pred domy, kde žije dievka na vydaj, ale aj jeden pre celú obec v centre (vraj pre staré dievky). Aj tohto roku na nás naši muránski mládenci nezabudli a urobili nám radosť krásnym májom na námestí. Ďakujeme.

Opäťovné uzavretie cesty na úseku medzi Muráňom a Prednou horou bude trvať dva a pol mesiaca

Cesta z Muráňa „na Poprad“ je od 3. mája do 18. júla opäť uzavretá, pre vodičov je k dispozícii staro-nová obchádzka cez Veľkú lúku. Cesta, ktorú poškodili minuloročné júnové prívlné dažde by mala byť dokončená a prejazdná v oboch smeroch v októbri. Podľa údajov dodávateľa by sa v rámci druhej etapy obnovy malo zrekonštruovať 15 priestupov pod vozovkou a upraviť 5,5 kilometra priekop. Zrealizované budú aj

vodozádržné opatrenia na troch potokoch. Na sanáciu cesty pri Muráni vláda uvoľní len 5 miliónov eur.

Doteraz vydané povolenia na prejazd cez Národný park Muránska planina platia naďalej a nové sa vydávajú v Muráni a Muránskej Hute na obecnom úrade. Premávka na obchádzke je riadená semaformi v 5 minútových intervaloch: štvrťhodina – smer na Poprad, trištvrtina – smer na Muráň.

- JH -

Milé mamy, mamky, mamičky, starké, staré mamy, babičky...

Druhá májová nedeľa už neodmysliteľne patrí všetkým mamám. Tento rok sme si Deň matiek pripomenuli v nedeľu 9. mája. Aj skrz situáciu, ktorá nám nedovolila sa stretnúť a spoločne osláviť váš sviatok, myslíme na vás a za lásku, ktorú preukazujete svojim deťom a v mene lásky, ktorú vám deti opätujú, vám úprimne blahoželáme a k vášmu sviatku vám želáme veľa lásky, trpezlivosti, dobrotivosti, porozumenia a materinskej nežnosti, ktoré celej rodine rozdáвате. Ďakujeme všetkým mamám za ich lásku a obetavosť a u našej nebeskej Matky im vyprosujeme, aby boli vždy naplnené dobrom, radosťou, nádejou a aby vždy prinášali život, život fyzický a aj duchovný. Ďakujeme vám za vaše neoceniteľné vlastnosti, ktoré sú jedinečné práve pre matky. Toto poslanie je krásne a náročné zároveň. Úprimná vďaka a úcta nech poteší srdce každej z vás.

Ing. Roman Goldschmidt

Deň otcov 20. 06. 2021

Oslavy Dňa matiek sú už v našich končinách zvykom. Niekoľko týždňov vopred nám ho pripomínajú výklady v obchodoch, kalendáre aj médiá. Ako je však na tom Deň otcov? Nuž, niekomu je tento sviatok známy, inému menej, alebo vôbec. Pravda je však taká, že tento sviatok sa v tretiu júnovú nedeľu oslavuje už niekoľko rokov aj na Slovensku.

Viete ako vznikol Deň otcov? Tradícia Dňa otcov vznikla už v roku 1910, v štáte Washington, v meste Spokane. Američanka Sonora Smart Doddová si chcela uctiť všetkých otcov, ako bol ten jej. Veterán občianskej vojny William Jackson Smart po smrti svojej manželky musel sám vychovávať šesť detí. Sonora vnímala svojho otca ako hrdinu a hneď, ako zistila, že matky majú svoj sviatok, navrhla, aby podobný sviatok mali aj všetci otcovia. Prvá neoficiálna oslava sa konala v deň narodenín Sonorinho otca, 19. júna 1910. Popularita sviatku začala rásť. V roku 1966 prezident Lyndon Johnson podpísal vyhlásenie, v ktorom stanovil tretiu nedeľu v júni ako oficiálny sviatok Dňa otcov.

Atmosféru šťastnej rodiny dotvára aj otec, túto skutočnosť nemôže nikto poprieť. Otec ako symbol pevnosti a istoty, ktorý na svoje silné ramená ukladá všetky problémy a ťažkosti. Otec, ktorý dokáže poradiť a usmerniť. Šťastná rodina vidí v otcovi osobnosť, ktorá nesie zodpovednosť a reprezentuje rodinu pred spoločnosťou a svetom.

Ďakujeme otcom za všetky opravy, za vozenie nás autom, za bláznenie sa s nami, za pomoc pri domácich úlohách, za pusku pred spaním, za nekonečnú trpezlivosť pri odpovedaní na zvedavé otázky. Ale hlavne ďakujeme otcom za lásku, starostlivosť, trpezlivosť, humor, oporu a mužský pohľad na svet. Všetko najlepšie k vášmu sviatku.

- JH -

AJ PREDAVAČKY V PRVEJ LÍNII!

V predajni COOP Jednota v Muráni s Luciou Labošovou

Vážení čitatelia, zaregistrovali ste už termín „potravinová púšť“, ktorý sa najmä v televízii v čase korony začal objavovať čoraz častejšie? Tak, našťastie, v Muráni ju nemáme! V niektorých obciach vraj žiadnu predajňu potravín nemajú. V našej obci je jedna COOP Jednota a dve súkromné ústretové podnikateľov, rodiny Laurenčíkovej s obľúbeným názvom „Levenda“.

Predavačky potravín v čase korony právom zaraďujeme medzi ľudí „prvej línie“ – teda nielen najviac ohrozených, ale aj obetavých, ochotných plniť naše želania, s ľudským prístupom aj v krízových situáciách. Pani Lucia Labošová (rod. Fabová), 41 ročná mama dvoch detí, ako COOP Jednoty dochádza do Muráňa z Muránskej Lehoty od roku 2017. V predajni pôsobí aj ako zástupkyňa vedúcej pani Evy Dachovej (tiež z Muránskej Lehoty). Podobne aj ich ďalšia kolegyňa s bohatými praktickými skúsenosťami pani Eva Kováčová. Dlhoročná pracovníčka Jednota pani Mária Šibálová je z Muránskej Dlhej Lúky a najmladšia z nich, pohodová

a pohotová, všadeprítomná pani Janka Beňová je teraz Muránčanka, ale s lehotskými koreňmi. Najmä s mamou Evkou sú dokonale zohratý tím, vedia svojím prístupom ulahodiť zákazníkov, ale prísny okom postrehnúť, čo v predajni potravín a rozličného tovaru nie je „s kostolným riadom“. Sú neoblomné, pravidlá korony musí rešpektovať každý. Janka podobne ako Lucka sú absolventkami odbornej školy s maturitou v Revúcej a obe očividne „podkuté“ v odbore obchodu a podnikanie. Prísna pani Lucia, avšak s dokonalým prehľadom o možnostiach ponuky tovaru, nenechá žiadnu požiadavku zákazníka nevybavenú. Jej snaha plniť naše želania je obdivuhodná!

Pani Labošová nám ochotne naznačila aj problémy, s ktorými musí uvedený kolektív často zápasit: „S dodržiavaním dôchodcovských hodín, s kontrolou nosenia rúšok a respirátorov, s počítaním zákazníkov...“ O aký druh tovaru je v čase korony najväčší záujem? „Zo začiatku to bola múka, cestoviny, ryža a ešte o všetky dezinfekčné prostriedky

atď.“ Na otázku, akí sú Muránčania zákazníci, reagovala pani Lucia stručne s úsmevom, ale s dávkou pohľadu bez príkras zhodnotila: „Vcelku dobrí, ale nájdu sa aj výnim-

ky!“ Vďaka patrí celému kolektívu predavačiek, že šesťkrát v týždni sú v predajni COOP Jednota kvôli svojim verným zákazníkom!

- RS -

V ROKU 2021 AJ ZLATÁ SVADBA Jarka má skvelých rodičov

Slečnu JAROSLAVU ŠTEFANÁROVÚ (1980) z Novej ulice v Muráni sme už našim čitateľom predstavili krátkym príbehom o jej bariérovom svete na invalidnom vozíku od detstva (MN, 2008, č. 1). Vtedy ešte nemala ani tridsať a jej mama Želka netají radosť, že ich jediná dcéra 24. januára 2021 už oslávila svojich 41 rokov. Jarka si obľúbila známu speváčku Mariku s podobným osudom a vždy ju poteší návšteva príbuzných a dobrých známych, ako sú krstní rodičia ANIČKA a STANO JANČARIOVCI, rodina strýka ĽUBKA KANTORISA zo Žiliny, sesternice Stanka a Zuzka s deťmi. Veselo je aj s tetou ELENKOU z Popradu (od Ďordevičov), s tetou ZDENKOU SKLENÁRIKOVOU, s Monikou, Gabikou a jej ockom a rada si spomína aj na ockovu sestru tetu KLÁRIKU z Košíc s rodinou. Jarka miluje jar a najmä leto, keď na vozíku už nemusí byť zababušená, ale vyparadená a s dokonalým účesom rozdáva ľuďom úsmievy a odpovedá na ich milé, hoci často rovnaké otázky. Vie, že všetci jej úprimne prajú radosť a pekný zážitok z prechádzky s mamou, ockom alebo s priateľmi či susedkami. S mamou rady obdivujú kvetinové záhradky a svetielka vo zvedavých Jarkiných očiach nepohasnú ani keď sa vracajú domov, lebo ich vítajú rozžantení bieli psi a veselo sprevádzajú aj po bezbariérovom schodišti domu.

Rodičia, ktorí si v roku 2021 pripomenú svoju zlatú svadbu (sobáš október 1971), Jarkinu túžbu prenikať do nových priestorov života podporovali už od jej útleho detstva. Rôzne zážitkové výlety, kultúrne podujatia obohacovali jej život s obmedzeným pohybom. ŠTEFANÁROVCI radi rozdávať lásku, vždy sú

ochotní pomôcť. Nezištne, s dôverou! Každý človek má u nich šancu na slová útechy, hoci by ju občas sami potrebovali. Vysnívaných Jarkiných výletov za novými zážitkami by nebolo ani bez otca JAROSLAVA (1949). Už je na dôchodku a hoci neraz zápasí so svojím osudom, kamarátska povaha a veselá myseľ ho neopúšťajú. Na svojho dobrého spolupracovníka si rád spomína aj sused MIRKO SVOREŇ: „Ľudia na púle ho mali radi. To bola veselá trojka u pani HLÔŠKOVEJ s BRAŇOM BEŇOM a ĎUROM BEŇOM! Ja som im opravoval žeriav. Oni tam triedili dosky podľa dĺžky, kvality a nakladali rezivo podľa objednávky. Pani JANKU HLÔŠKOVÚ oslovovali – majstrová -. Pílu zrušili a pán ŠTEFANÁR to stihol akurát do dôchodku.“

Pani ŽELMÍRA ŠTEFANÁROVÁ (1951) – to je podľa dcéry Jarky celý jej nádherný svet! Mamička Želka – to je svet je splnených želaní. To sú ruky, ktorým osud, dcérkin život zveril dôležité poslanie a mama ho prijíma s láskou, trpezlivo, s pokorou. Svojou odanosťou zahŕňa svojich blízkych a porozumenie má i pre ľudí vo svojom okolí. Poznáme ju ako vynikajúcu kuchárku, cukrárku, členku výboru v organizácii obce (SZPB, JDS). Naša mnohostranne aktívna pani ŽELKA (rod. KANTORISOVÁ) s v lete 2021 pripomenie svoje okružie životné jubileum (70 r.), a tak celej rodine praje pohodu, radosť zo života, Božie požehnanie pri riešení každodenných úloh a povinností. Tešíme sa na Katarínsku kapustnicu aj pod jej taktovkou, na guláš v rámci obnovenia Muránskej blšky, v dobrom zdraví na podujatia v prírode aj s rodinou.

- RS -

POĎAKOVANIE

Hovorí sa, že „dobrý sused je lepší ako rodina!“ Platí to aj o našom susedovi z Novej ulice. Mgr. Miroslav Sklenárik (1961) okrem toho, že má najbližšie k umeniu (výtvarnému i literárnemu), ochotne pomáha nielen svojim najbližším, ale aj susedom. Napr. odvozom do mesta cez víkend či na športové podujatie v okolí, keďže vlak nám zrušili a nejde žiaden autobus. Dcéry sú už samostatné, manželka tiež pracuje mimo domova, a tak je Mirko jedinou oporou mame p. Olge Sklenárikovej (1940) a bratovi Radkovi (1982), čo najmä v čase korony oceňujú obaja dôchodcovia.

Pán Miroslav Muránskym novinám „fandí“ už od ich 1. čísla (2008). Vtedy ma potešil nádhernou výšivkou na stroji na bielom tričku – naprogramoval si logo „Muránske noviny, redaktor a erb obce Muráň“. Samostatne ešte podobnú výšivku na kuse látky – akurát na jedno originálne ochranné rúško. Vytvoril ho už nebol žiaden problém, keďže aj v mojom „zrelosti“ veku som ešte zdatný v šití, ale aj vyšívání, háčkování a pletení. Rúško sa vydarilo a aby viac chránilo, je podšité ešte dvomi vrstvami látky. Signalizuje môj pretrvávajúci koníček aj v čase korony, že „písanie mám zo všetkého najradšej...“ a tiež, že život je vlastne o malých radoostiach, ktoré si dávame navzájom.

Mgr. Ružena Svoreňová

Môj prvý stromček

Aké je to zasadiť si svoj prvý stromček? Tak na túto odpoveď dokážu zodpovedať rodičia a žiaci budúceho prvého ročníka. V spolupráci s obcou Muráň, Lesmi SR a ZŠ s MŠ Muráň sme zorganizovali 15. 04. 2021 toto popoludnie.

Privítanie patrilo žiakom zo školského klubu detí, ktorí si pripravili milé hádanky o stromoch. Pri vysádzaní stromčekov sa malí škôlkari zahrali aktivity s lesnou pedagogikou. Počasie nám ešte stále prialo a k stromčeku si žiaci mali možnosť

osadiť aj tabuľku s vlastným menom, ktorá im bude pripomínať tento deň. Myšlienka: udržať žiakov pokope, ako tento pomyslený plot, zožne výsledky až pri nástupe do školy. No už teraz sme si istí, že ich nadobudnuté výsledky budú s deťmi rásť, ako tieto stromčeky.

Minulý a ani tento rok nám pandemická situácia nedovolila zrealizovať zápis podľa našich predstáv a overiť vedomosti žiakov. Na zápis mohol prísť len rodič a vyplniť tak prihlášku.

- SS -

Malí ochrancovia prírody

V našej materskej škole sa zameriavame na spojitost človeka s prírodou. Neustále bádame, pozorujeme živú a neživú prírodu. Inak tomu nebolo ani teraz pri príležitosti Dňa Zeme. Deti dokázali, že sú šikovní prírodovedci a nie nejakí lenivci. Už len to, byť spoločne so svojimi rovesníkmi, kamarátmi osobne v MŠ v tejto kovidovej dobe je úspech. Všetci veľmi dobre vieme, že mnoho detí trávi veľa času zavretí doma či už pri PC alebo televízii. Azda jedinou útechou bolo zísť do prírody, do lesa a načerpať novú pozitívnu energiu. Deti spoločnými silami s p. učiteľkami sa rozhodli, že zemičke pomôžu. V okolí MŠ, v blízkom parku a tiež v Nižkovej dolinke vyzbierali všetko, čo do prírody nepatrí, smeti a odpadky. Je až neuveriteľné a smutné čo všetko sme v prírode našli. Za malú chvíľu sme mali vrecia plné odpadu. Deti sme aj naďalej v triedach viedli k environmentálnemu čítaniu a ochrane prírody. Rozprávali sme ako sa asi príroda a zvieratká, rastlinky cítia v takom neporiadku. Spoločne sme

deti pochválili a odmenili. Dúfame, že les ostane čistý, nie len v tento deň, ale po celý rok. Musíme však povedať, že realita je iná a deti boli veľmi sklamané, pretože hneď na druhý deň boli na tých istých miestach zasa nové smeti. Ako malí prírodovedci v rámci vzdelávacích aktivít sa o prírode rozprávame, hráme a dozvedáme nové veci:

- v jarnom období deti pozorovali klíčenie a rast semienok v triedach
- vypestovali si aj veľkú fazuľu, ktorá keď sa oteplí pôjde von
- po celý rok využívame rôzny prírodný materiál z lesa
- učíme deti triediť odpad a tiež nosia starý papier do zberu

Už sa naozaj tešíme, že sa môžeme stretávať s deťmi osobne a nie len cez PC distančne. Touto cestou chválime rodičov, ktorí sa do vzdelávania zapojili a plnili úlohy. Odmenou pre mamky bol aj krátky program k ich sviatku od svojich detúreniec aj keď len cez obrazovky tabletov či telefónov.

UČ. MŠ

Deň ZEME 22. 04. 2021

Za planétu Zem pre budúce generácie sme zodpovední všetci. Tento deň by mal upozorňovať ľudí, ako ničia životné prostredie. My žiaci – tretieho ročníka sme sa vybrali do prírody, aby sme jej pomohli. Neskutočné množstvo odpadkov, ktoré sme našli v prírode svedčí o nezodpovednosti našich spoluobčanov. To čo sme našli, tak sme aj vytriedili a prispeli ku krajšiemu prostrediu nášho okolia. S dobrým pocitom sme vyčerpaní odišli domov.

- SS -

Deň Zeme

22. apríl je už tradične sviatkom našej planéty. Aj naša škola, jednotlivé triedy, sa so svojimi učiteľmi zapája do rôznych aktivít spojených s Dňom Zeme. Všetkým nám záleží na prírode, na čistom prostredí. Zdravá, čistá planéta pre nás predstavuje nielen kvalitné domáce a pracovné prostredie, ale aj zdroj obživy.

S druhákmi sme sa zabavili náučnými aktivitami s prepojením na každú vyučovaciu hodinu. Či už to bolo rozprávaním o znečisťovaní a recyklácii, využitím pracovných listov na matematiku a slovenskom jazyku, ale aj kreslením a vytváraním vlastných produktov na nástenku. No neskončili sme pri tom len v laviciach triedy. V ďalší pekný deň sme sa vyzbrojili mechmi a rukavicami a vybrali sme sa mimo obľúbené triedne prostredie. Skontrolovali sme časť školského areálu a zbiera-

ním odpadkov sme postupovali ďalej ulicami obce. Uličkou sme prešli k Lesnej správe, kde sme tiež očistili okolie chodníka a postupovali sme smerom k Zbernému dvoru. Okrem plastu sme našli aj sklo, či iné neporiadnikmi „odložené“ veci. Plné mechy sme odovzdali priamo na Zbernom dvore, aby sa vyzbieraný odpad dostal na správne miesto. Späť sme sa vracali tou istou trasou. Už cestou bolo vidieť na tvárach detí radosť z dobre vykonanej práce a sami usúdili, že hneď to vyzerá lepšie.

Chcem vyzdvihnúť aj snahu a prácu ďalších kolegov, ktorí si zaslúžia poďakovanie za aktívne pripomenutie tohto, pre dnešnú dobu dôležitého, populárneho a uznávaného dňa, akým 22. apríl v skutočnosti je. Zdravá a čistá planéta znamená šťastie nás všetkých.

- ZL -

Deň víťazstva nad fašizmom

Od ukončenia najrozsiahlšieho a najničivejšieho vojenského konfliktu medzi národmi uplynulo už 76 rokov, no seniori vyššieho veku si určite ešte dokážu spomenúť na udalosti, ktoré predchádzali ukončeniu jednej z najtragickejších udalostí v dejinách ľudstva – II. svetovej vojny. Neopísateľné utrpenie, beznádej, bieda, hlad, dennodenný strach o život, smrť – to je sumár vojny, ktorá v histórii nemá obdoby.

Tohto roku nám opäť nebolo umožnené patrične vzdať úctu padlým pri pomníku na námestí v Muráni. Jednak kvôli núdzovému stavu, ktorý nastal kvôli Covidovej situácii a jednak kvôli zmene predsedníctva v ZO SZPB v Muráni. Preto by som chcela aspoň touto

cestou vzdať úctu a pripomenúť si dôležitosť a nezabudnuteľnosť tohto dňa. Myslím si, že je samozrejmosťou, že v našej pamäti musí navždy ostať spomienka na hrdinstvo a odvahu našich osloboditeľov, ktorí položili vlastný život, aby sme mi mohli žiť v slobode. Opatrujme preto spomienku na všetkých bojovníkov proti nacizmu a fašizmu a nezabúdajme na hrôzy vojny, aby sa podobné udalosti nezopakovali.

Druhá svetová vojna v Európe sa oficiálne skončila 8. mája 1945 o 23.01 h. kapituláciou Nemecka. V Sovietskom zväze vzhľadom na časový posun za Deň víťazstva vyhlásili 9. máj.

- JH -

Chcem byť zdravý...

V našej Materskej škole chceme byť všetci zdraví. Už tradične realizujeme rôzne aktivity zamerané na zdravý životný štýl. Neustále deťom pripomínáme aký je dôležitý pohyb, vitamíny a pobyt na čerstvom vzduchu. Hlavne v tejto neľahkej dobe spojenou s pandémiou covid 19. Naše triedy sa premenili na dielne, kde chcú byť len zdravé deti. Spoločnými silami sa dali do pečenia tekvice hokaido. Rozprávali sme sa ako sa taká tekvica dopestuje. Ukrýva v sebe „zlaté dukátiky“ v podobe chutných jadierok. Za pomoci učiteľky sme si tekvicu nakrájali na mesiačky a šup s ňou do rúry. Stačilo chvíľu počkať a dobrota bola na svete. Deti sa hrali na kuchárov, pekárov či cukrárov. Ochutnávali rôzne chute ovocia a zeleniny, ale aj kyslú a to citrón, to vám bolo mraštenia. Ochutnali však aj netradičnú trpkú chuť v podobe trniek, ktoré si vlastnoručne nazbierali neďaleko škôlky. Vyrábali rôzne potravinové pyramídy, kde deti spomedzi pomiešaných potravín vyhľadávali len tie zdravé. Želáme vám veľa zdravia milé deti.

Uč. MŠ

Expozícia BBSK „Litterra“ znamená „Zem písma“ Počítajú aj so sysloviskom v Muráni a jedinečnými buchtami

Historickú budovu bývalého literárneho gymnázia v Revúcej (PSLG poniže pošty) plánuje Úrad Banskobystrického samosprávneho kraja (BBSK) revitalizovať a verejnosti sprístupniť už v roku 2022. (NÁŠ KRAJ, 12/2020, s. 6. – 7.). V jej priestoroch a príslušenstve areáli cieľom BBSK je „propagácia slova, vzdelávanie širokej verejnosti v oblasti literatúry, divadelníctva, kozmonautiky a mineralógie a vytváranie zázemia pre ľudí z kreatívneho priemyslu“. Predseda BBSK Ján Lunter uviedol, že jej využitie „bude prínosom pre mesto i celý

kraj“.

Názov expozície LITERRA (resp. novodobý tvar #litterra) bude ponímaný ako ZEM PÍSMENA. Podľa revúckeho pána primátora Júliusa Buchtu „projekt európskeho významu, ktorý do nášho regiónu prinesie rozvoj cestovného ruchu“. LITERRA – budúce lákadlo pre turistov z celého Slovenska za krásami a zaujímavosťami Gemera a slovami vicežupana Ondreja Luntera „ako je aj syslovisko v neďalekom Muráni, ktorý sa pýši jedinečnými buchtami“.

- RS -

700. výročie založenia obce Muráň a 750 rokov od prvej zmienky o hrade Muráň

V roku 2021 si naša obec pripomenie 700 rokov od prvej písomnej zmienky o Muráni a 750 rokov od prvej písomnej zmienky o Muránskom hrade.

Obecné zastupiteľstvo chce pri tejto príležitosti usporiadať oslavy Dňa obce. Počas týchto osláv sa budú udeľovať ocenenia: „Čestné občianstvo“, „Cena obce Muráň“, „Cena starostu obce Muráň“.

Za čo vlastne môžete navrhnúť občanov na tieto ocenenia?

Čestné občianstvo sa môže udeliť osobám, ktoré sa obzvlášť významným spôsobom zaslúžili o rozvoj obce, ochranu jej záujmov a šírenie dobrého mena vo svete alebo obohatili ľudské poznanie vynikajúcimi tvorivými výkonmi.

Ocenenia obce sa udeľuje za vynikajúce tvorivé výkony a význam-

né výsledky vedeckej, technickej, umeleckej, športovej, publicistickej, verejno-prospešnej činnosti, za činnosť osôb pri záchrane ľudských životov, majetku obce a občanov.

Ocenenia sa môžu udeliť aj in memoriam, ktoré prevezme pozostalý podľa príbuzenského vzťahu.

Návrhy na udelenie ocenení môžu predkladať občania obce, ktorí dovŕšili 18 rokov. Návrhy sa predkladajú na osobitných tlačivách, ktoré si navrhovatelia môžu vyzdvihnúť na Obecnom úrade v Muráni. Tieto návrhy môžete podávať do 30. júna 2021.

Veríme, že máme medzi nami občanov, ktorí si tieto ocenenia zaslúžia.

- JH -

SPOMIENKA

„Milým mojím rodákom!“

Takto nám adresovala svoj pozdrav z USA p. BOŽENA HAŠČÁKOVÁ, rod. HRBÁĽOVÁ (1948 - 2020). V mladosti pracovala v revúckej nemocnici, v roku 1968 odišla s manželom na východné Slovensko a v roku 2011 sa vybrala až za „veľkú mláku“ do USA. Z NEW JERSEY nám napísala, že si prečíta každé číslo Muránskych novín (2009, č.2): „VOŇAJÚ DOMOVOM! Aj naďalej publikujte spomienky, rady našich múdrych, vzdelaných, pracovitých rodákov.“ Pani Boženka, sestra učiteľky Zlatice a inžiniera Petra – pochádzajúca z Vyšného konca v Muráni, mama troch synov odišla navždy vo veku 72 rokov začiatkom novembra 2020. ČEŠT JEJ PAMIATKE!

- RS -

SPOMIENKA

Traja z Horehronia

Ľudia, s ktorými sme sa navždy rozlúčili na konci roka 2020, nemali muránske korene, ale venujeme im našu spomienku, lebo s našou obcou každého z nich niečo spája. ČEŠT ICH PAMIATKE!

Pani JOLANA LUKÁŠOVÁ (1943 – 2020) pochádzala z Helpy. Do Muráňa sa vydala za Juraja Lukáša a vychovali dvoch synov Jurka a Janka. Manžel a mladší syn už nežijú. Pani Jolka kedysi pracovala v zariadení pohostinstva v Muráni a pamätáme si ju aj zo slávnostných vystúpení s krojovanou skupinkou muránskych žien. Patrila aj medzi najaktívnejšie členky Červeného kríža v čase pôsobenia nášho prvého lekára MUDr. Františka Drába. Láskyplný vzťah mala k svojim nevestám, svokre Zuzke Lukášovej, švagrinej Gitke Kovalančíkovej, porozumenie našla aj u Vierky Karabovej a Ing. Beátky Hruškovej, ale aj mnohí z nás, ktorým bola blízka, pocítili ľútosť nad jej nečakajúcim odchodom.

Pani DARINA SOJÁKOVÁ z Revúcej zomrela ako 84 ročná a pochádzala z Valčovej. Muráň si obľúbila ešte v čase, keď sa jej príbuzná Eržika vydala za známeho poštára Františka Hlodáka. S ich dcérou Magduškou Kováčovou bola v kontakte až do svojich posledných dní. S manželom Emilom Sojárom bývali na vyšnom konci v Muráni pred rokom 1955. Vychovali dve dcéry Katku a Dagmar a v Revúcej sa starali aj o sirotu neplnoletého Ferka Sojára z Muráňa. Na okraj spomienky len, že pani Darinka sa už tešila nielen z vnúčat, ale aj pravnúčat a bola starou mamou známej Dagmar Kolesárovej (MISS UNIVERSE SR 2011), ktorá teraz žije v oblasti Dunajskej Stredy a venuje sa rodičovským povinnostiam. Jej starý otec Emil Soják z Muráňa zomrel ešte v roku 2002 vo veku 76 rokov.

V roku 2020 vo veku 66 rokov zomrel aj známy revúcky mäsiar MIKULÁŠ ČUPKA s rodnými koreňmi v obci Šumiac. V Muráni mal príbuznú pani Martu Hrbáľovú, ale s našou obcou ho spájali aj iné životné cesty a putá. Nejde však len o jeho vynikajúce klobásky v súkromnej predajni nášho podnikateľa, no známy bol hlavne ako harmonikár a spevák folklórnej skupiny Šumiačan, ktorá sa aj v Muráni viackrát predstavila. Menej známe však je, že sa pán Čupka súkromne vzdelával v hre na harmonike v Muráni, v časti Hrdzavé u učiteľa hudby pána Martina Halušku (1928 – 2016) a nie je žiadnym tajomstvom, že tento talentovaný Muránčan stál aj pri zrode známeho folklórneho telesa z Horehronia.

- RS -

Hlásia sa k muránskym koreňom

Obec Muráň sa rozrástla, zmodernizovala. Staré muselo ustúpiť súčasnému trendu. Pán MARIAN MURÁNI z Bratislavy nám pred časom napísal o svojich muránskych koreňoch a že si pamätá našu obec, keď sa ešte napr. kolektívne vyhánal statok na pašu, písal uháňajúci vlak – nádherné vytruboval a siréna z píly signalizovala hranice pracovnej doby. Vlak a píla nám chýbajú, mnohí ľudia prišli po zrušení o zdroj obživy.

V mladosti (tak asi pred 50 rokmi) sme viacerí snívali o živote v našom hlavnom meste, kde najmä vysokoškôláci z Muráňa zakotvili natrvalo. Teší nás však, že sa stále hlásia k svojim muránskym koreňom. Pán PETER SKLENÁRIK netrúfa čas len v dome svojich rodičov Petra a Júlie, ale aj na „Fabrike“, ktorej majiteľom je už dlhšiu dobu jeho syn. V prostredí domu „od Fabuli“ pri rieke s tromi mostmi vídavame občas nielen spomínaného pána Murániho, ale aj ďalšiu Bratislavčanku ALENKU, rod. HALUŠKOVÚ. Kedysi dom patrila krstným rodičom jej otca – vysokoškolského učiteľa VLADIMÍRA HALUŠKU. Pani Irena Frandelová nemala deti, a tak sa s manželom starali o Vladka ako o vlastného syna.

O nejaký dom vyššie sa radi zvitame s rodinou učiteľa JANKA LAURENČÍKA (od Geca). Brat Milan už nežije, ale v mladosti sa obaja bratia usadili v Bratislave. Oproti ich domu v obydli zosnulého spisovateľa PETRA GLOCKA sa stále častejšie objavuje niektorý z jeho synov... Spomienky sú večné, ale realita nás vedie aj k uzatváraniu najsmutnejšej kapitoly života. Mnohé v živote Bratislavčana – slávneho otca, ktorý miloval rodný Muráň, zostalo nedopovedané...

Ešte mnohí ďalší – starší i celkom mladí z Muráňa našli svoj domov v Bratislave. Z nižného konca pani profesorka JANKA, rod. HALUŠKOVÁ – riaditeľka veľkého učilišťa už nežije. Ani rodičia JURAJ (predseda MNV) a HELENA, ba ani brat PETER. Ich dom už má nového majiteľa, no Jankin syn MIŠKO sa do Muráňa stále rád vracia aj so svojou rodinou. Manželka KATKA, rod. KRŠTIEŇOVÁ pochádza z Muráňa a jej rodičia VLASTA a LUBO so synom JARKOM ich vždy radi privítajú.

Záverom ešte ponúknem miesto v novinách susedovi „DŽORDŽIKOVI“. Objaví sa takmer nečakane v dome starých rodičov JURAJA a MÁRIE KVETKOVCOV. Skontaktuje sa so strýkom MILANOM a už je ho všade plno – tak ako v detstve so sestrou EVIČKOU a mamou VINCKOU. V rodine je už tretí JURAJ – ako patrón nášho kostola v susedstve. Do Muráňa radi zavítajú aj mnohí ďalší terajší „veľkomešťania“ hoci naša obec už nie je tá, čo bývala. Všetkým však vonia vytúženým domov.

- RS -

Život bez športu ako káva bez cukru!

Nie sme si istí, či to má na svedomí len CORONA, ale obľúbené spoločenské sústredenia sa už dávnejšie začali z našej obce definitívne vytrácať. Už pred Vianocami sme sa viacerí tešili či už ako diváci alebo pravidelní hráči na Vianočný či Silvestrovský alebo Trojkráľový volejbalový turnaj a najmä na Vianočný stolnotenisový turnaj, na ktorý nás vždy pozýval pán Pavol Mláky. Patrí mu naša vďaka za jeho podiel na zorganizovaní 12 ročníkov, podobne ako pánovi Jozefovi Kubaškovi za 20 ročníkov unikátnej Muránskej blšky každý rok vo sviatok Sedembolestnej Panny Márie 15. septembra. Z jubilejného a posledného ročníka v roku 2020, ktorého sa zúčastnilo asi najviac súťažiacich a divákov v dejinách „Kubaškovej blšky“, nám chýbal prehľad o víťazoch aj fotozábery. K víťazom sa vždy zaraďovali aj naši susedia KOCHJAROVCI. Celý rodinej prajeme hlavne dobré zdravie, šťastie, pohodu a úspešné napredovanie v živote.

Svoreňovci

14.06.2021 - Svetový deň darcov krvi

Stať sa hrdinom neznamena, že musíte denne bojovať so zločinom. Darovaním krvi môžete zachrániť životy tým, ktorí to potrebujú, a budete tak navždy ich hrdinom. Každý sa môže ocitnúť v situácii, že bude potrebovať cudziu krv. Stačí jeden nešťastný okamih a krv inej osoby rozhodne o našom bytí či nebytí. Darcovstvo krvi je šlachetným činom, bez ktorého by tu mnohí už neboli. Krv potrebujú obeť havárií a úrazov, ale aj pacienti, ktorí sa liečia na leukémiu, onkologické choro-

by či ochorenia krvných buniek. Prečo darovať krv?

Darovať krv znamená darovať život. Je úžasné, že týmto humánnym a jednoduchým spôsobom pomôžeme druhým ľuďom, a pritom nič nestratíme. Ak je človek zdravý, k náhrade krvi dôjde do pár hodín, ale hodnota krvi, ktorú poskytnete, je neopísateľná. Treba viac dôvodov?? Oslávme spoločne svetový deň darcov krvi a poďme spolu darovať krv.

- AL -

K MD RÓMOV (8. apríl) a MD DETÍ (1. júna)

O DEŤOCH Z BARAKOV

Zdenka a Želka – prvé byvatelky Novej ulice

Najstaršiu časť Novej ulice sme vždy evidovali pod názvom „BARAKY“. Dnes ju niektorí vtipne a hlavne aktuálne volajú „MALÉ RÓMSKO“, pretože v bývalých drevených obydliach zamestnancov Pily Muráň žijú už iba početnejšie rómske rodiny: MUŠUKOVCI, SÚKENÍKOVCI a CIBULOVCÍ, a tak prirodzene, v tejto oblasti pribúdajú aj murované stavby a prístavby. K dispozícii majú vodovod, elektrinu, kanalizáciu a podľa záujmu aj plyn. Bývalé k barakom prilahlé kancelárie píly sú tiež už obývané rómskymi občanmi. Niektorí v barakoch žijú okolo 30 – 40 rokov. Pán Ctibor Mušuka má už viac ako 60 rokov a hoci sa narodil v Čechách, muránske korene Mušukovcov siahajú až do roku 1854 (J. Gallo, Muráň, 2001, s. 94). Jeho manželka Ruženka je tiež rodáčka z Prahy, no pochádza z Horehronia. V baraku na Novej ulici vychovali svoje deti (3 dcéry, 2 synov) – prispôsobivé, kamarátske, rozumné. Na Novej ulici sa bez ich usmievavého Mareka, od januára štyridsiatnika, nezaobišla v detstve žiadna chlapčenská hra, podobne ako bez synov Roba a Janka pani Magdy Súkeníkovej. Ona má tiež početnú rodinu, o ktorú sa stará príkladne aj ako seniorka po sedemdesiatke. Žijú tu aj ďalší Mušukovci, ktorí si tiež najviac cenia napredovanie rodiny. V rodine Cibulovej je tiež viac detí a rodia sa v nej športové talenty, napr. Ján a Braňo sú známi ako úspešní futbalisti.

Pôvodných, resp. prvých obyvateľov barakov na konci ešte neexistujúcej Novej ulice nám priblížila pani Želmíra Štefaňárová (1951, rod. Kantorisová). Ako uviedla, pravou rodáčkou z baraku je jej sestra Anička Jančárová (1957). Brat Ľubko sa narodil v nemocnici v Likieri a ona, prvorozená dcéra Anny a Martina Kantorisovcov u Chlebovičov (teraz dom D. Kavkovej). Neskôr si postavili dom v časti Pajta, kde žije sestra s rodinou. Želka sa však na Novú ulicu vrátila, keď sa ako 20 ročná stala nevestou Štefaňarovcov.

Okrem Kantorisovcov v barakoch ako prví bývali aj rodiny: KÁLOVCOVÁ, HALUŠKOVÁ a FERENČÍKOVÁ s deťmi: Želka, Ľubko, Anička, ďalší Zdenka a Paľko, ďalšie tri dcéry Elenka, Marienka (Ivaníková) a Evka (Petalíková) a štvrtí mali Tonka a Vierku. V štyroch bytoch 18 ľudí, z toho 10 detí – 7 dievčat a 3 chlapci. Rodina Kálovcová a Halušková si postavili domy na Novej ulici a Ferenčíkovci v Pastovníku. Baraky však vždy boli obývané (napr. p. Dovalová, p. Jakub Michalský, rodina Zacharová atď.) Z uvedených vyššie z barakov na Novej ulici býva už len ZDENKA SKLENÁRIKOVÁ (1951, rod. Kálovcová) a ŽELKA ŠTEFAŇAROVÁ, a tak sme dospeli k poznatku, že práve ony dve v tejto oblasti obce Muráň žijú najdlhšie.

V detstve sme rodinu Haluškovú navštevovali najčastejšie. Boli tam naše skvelé kamarátky, ale hlavne ich otec premietal v kine filmy. Lístky sa vždy rýchlo vypredali, a preto sme sa neraz postavili do radu pred ich domom, aby sme ich získali čím skôr. Deti z bývalých barakov mali otcov zamestnaných na píle, a tak občas mali aj o zábavu postarané, aj keď to bolo trochu nebezpečné. Prostredie poznali dokonale, tak ako vôňu dreva, pilín, olejov, ktorá vanula zo strojov píly. Lákavé boli aj naukladané obrovské kopy klátov, ale upútala ich aj práca chlapov, ktorí ich dovážali. Fascinovala ich malá „gébuzka“ s doskami po úzkych koľajničkách. Všetkým deťom učarovali vlaky, ktoré denne vypravovali v blízkosti ich domovov. Nezabudnuteľné sú aj ich detské hry pri čistučkej riečke, ktorá oddeľuje pílu od územia barakov. Na zelenej pažiťi si slnečné dni užívali aj kačičky a húsky z viacerých ulíc, čvachtali sa v priezračnej vodičke, deti ich z mostíka povzbudzovali k nevšednému zvieraciemu divadielku a čo viac, perie do perín každej budúcej nevesty sa menilo na čistučké, mäkučké... Náš príbeh si tu už žiada záverečnú bodku. Riečka na konci Novej ulice stále tečie, len akosi smutnejšie, boľavejšie, hoci okolo nej neraz pobejú mnohé deti.

- RS -

Autománia alebo ako nám vládli karburátory

Už od malička ma zaujímali rôzne technické veci, mechanizmy. Neraz som rozobral nejakú hračku, lebo ma fascinoval strojek ukrytý vo vnútri a ako to všetko fungovalo.

Neskôr ako nástrojných tínedžerov nás fascinovalo všetko, čo sa týkalo áut. Značky, typy áut, pozorovali sme susedov pri opravách a bolo aj pokušenie trochu si zašoférovať. Veľké pokušenie aj odvaha, no prax žiadna.

O pár rokov nato mi mama oznámila: „Ideš na vodičský kurz, prihlásila som ťa!“ Po každej hodine autoškoly som chodil k maminmu strýkovi „ujovi Milošovi“. Podujal sa, že skontroluje technický stav maminho auta – zeleného žigulíka. Zároveň ma zaučal ako si robiť údržbu a opravu auta. Čo sa týka konštrukcie a fungovania rôznych systémov a častí auta, vysvetľoval mi to tak zamerané a s láskou, ako keby mi rozprával nejakú rozprávku. Pán Emil Soják (1926 - 2002) bol automechanik a autičkár srdcom i dušou. V mladosti pretekal, vlastnil rôzne legendárne autá ako napr. SPARTAK, TUDOR, TATRA 603... Pravidelne navštevoval Autosalón v Nitre. Opravil auto hádam každému, kto ho o to požiadal.

Bol „srandista“ a osobnosť „Sojákovského klanu.“

Ďalší autičkár bol Martin Beňo (1978 - 2007) so svojou škodovou BARBORKOU, ako ju volal. Bol tiež automechanik. Ak opravoval autá hocikeď ma zavolať, či mu nejdem pomôcť. Raz sme sa vybrali aj na výlet, na takú pánsku dobrodružnú cestu vo štvorici do Banskej Bystrice v zložení: brat, Martin Beňo, ujo Miloš a moja maličkosť. Nebola núdza o srandu a autičkárske reči. Takým našim autičkárom bol aj Janík Hajdúk (1988), ktorý mi rád pomáhal pri opravách a potom aj sám opravoval, stal sa automechanikom. Vlastne, veľa nás bolo autičkárov, zanietencov pre automobilový svet. Pomáhali sme si, ak nám nejaká súčiastka pochybla, tiež aj radami a pomocou. Nastavovali sme predzápal, bohatosť zmesi, ventily, menili sme rôzne tesnenia, výfuky, autá sme vylepšovali nálepkami, otáčkomermi, spojlermi, krídlami. Žili sme v dobe, kde sa veľa vecí na autách dalo opraviť aj doma, čím sme získavali prax. Z čias, kde vládli karburátory, nám zostali pekné spomienky.

MIROSLAV SVOREŇ,
Banská Bystrica

BLAHOŽELANIE

Rok 2020 mal byť rokom stretnutia po 45-tich rokoch žiakov ročníka 1974/1975 ZDŠ v Muráni

Na stretnutie po 35-tich rokoch spomíname s radosťou, mali sme o 10 rokov menej, veľa plánov do života, plné zdravie, mysleli sme si, že nás nič nemôže zastaviť, obmedziť. A predsa je všetko inak. Oslavujeme šesťdesiate narodeniny len v úzkom kruhu rodiny, alebo ani neoslavujeme, lebo blízki sú za hranicami, lebo epidemiologická situácia im nedovolí sa stretnúť s rodinou, priateľmi. Niekedy bol s týmto číslom narodenín spojený odchod do dôchodku. Priznajme si, koľkí si nevedia predstaviť, že by mali ísť do dôchodku a koľkí by si želali, aby už na dôchodku mohli byť. Všetko záleží od uhla pohľadu na život a životnú situáciu a aj od nášho zdravia, fyzickej kondície.

Preto som sa rozhodla si pripomenúť naše okrúhle narodeniny. Tých nás, čo žijú v Muráni a okolí, alebo nás roztrúsených po celom Slovensku a polokrúhle narodeniny našej triednej učiteľky Viery Brúsikovej.

Dovoľte mi, milá pani učiteľka

Brúsiková, pográtulovať Vám k narodeninám v mene všetkých mojich spolužiakov. Želáme Vám pevné zdravie, radosť a pohodu v rodine. Nech Vás neopustí Váš elán, chuť naučiť sa a aj iných vždy niečo nové. Sklámam sa pred Vami, skladám klobúk aj pred tým, ako ste zvládli nové informačné technológie a k nim prišli aj deti v škole. Pre mňa osobne ste vzorom, ako si udržať dobrú fyzickú kondíciu, mám Vás pred očami, ako ste na bežkách robili kilometre a časť tejto cesty viedla popri mojom rodnom dome. Pri prechádzkach v prírode sa mi vynárajú mená rastlín, kameňov, stromov, ktoré ste nás učili na hodinách botaniky, zoológie, mineralógie a biológie a aj pri príprave na zdravotnícke súťaže, nielen v rámci školy, ale aj v krajských kolách. Teší ma, že Vás zaujíma, čo sa v dedine deje, že sa stretávame v kultúrnom dome na akciách, výročiach. Prijmite odo mňa za celú triedu veľké **ĎAKUJEME!**

*Za všetkých Bea Hrušková
a Katka Magyarová*

SPOMIENKA

Za riaditeľkou MŠ v Muráni

Keď odíde človek, vždy je čas na spomienky. Ešte s ubolenou dušou po strate syna Viktora (1965 – 2021) sa s nami navždy rozlúčila v apríli 2021 pani Mária Bettlerová (rod. KAZIMÍROVÁ) vo veku 78 rokov. Slzami boli pokropené jej posledné dni, ktoré trávila v kruhu rodiny dcéry Beátky, boľavo sa lúčila so sestrou Boženkou a jej rodinou aj so synovou manželkou Jankou.

Pani Magduška Bettlerová (1943 – 2021) vo svojom produktívnom veku bola učiteľkou a riaditeľkou Materskej školy v Muráni v priestoroch kultúrneho domu (ako štvrtá po K. Kenickej, A. Szepešiovej a E. Klimekovej). Na zábere zľava: EMÍLIA KLIMEKOVÁ, MÁRIA BETTLEROVÁ, ANNA ĎURČÍKOVÁ, ANNA

SZEPEŠIOVÁ – učiteľky, MARGITA HAJDÚKOVÁ – školníčka, GABRIELA KÁLOVCOVÁ a ZUZANA KÁLOVCOVÁ – kuchárky. Pri zrode uvedeného kolektívu MŠ stáli aj učiteľky KATARÍNA KENICKÁ a EMÍLIA GRENDOVÁ, školníčka EMÍLIA ADAMCOVÁ. Žiadna z menovaných pracovníčok už nežije.

Na prahu novej jari odišla navždy aj pani Bettlerová, ktorá v Muráni rozdávala lásku deťom predškolského veku, viedla ich rúčky k poslušnosti, myšlienky ku kreativite, srdiečka k ľudskosti. S úctou a vďakou na ňu spomínajú jej bývalí žiaci, ich rodičia i kolegovia. ČEST JEJ PAMIAŤKE i celému jej kolektívu!

- RS -

OSLÁVENCI

Nech kvitne úsmev, žiari oči jas, nech zdravie z tela sa nestráca, kým bije srdce spoznaj žití krás, to tajomstvo, čo jedine sa vypláca.

50 rokov

Ján Dulák
Mariana Krstieňová
Ján Huťan
František Dulák
Peter Berzety
Marcel Sklenárik
Janka Frandelová
Milan Vavrek

55 rokov

Nataša Spišáková
Mária Hégerová
Juraj Frandel

60 rokov

Božena Kucuková
Alena Vrbjarová

65 rokov

Július Homola

70 rokov

Štefan Cibula
Božena Krstieňová
Ľubomír Adamec

75 rokov

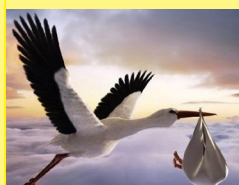
Alžbeta Halušková
Mária Berzetyová

80 rokov

Alojz Tomko
Matej Baksa

NARODILI SA

Nesmelým bozkom začína rozprávka, končí sa úsmevom malého dieťaťa. To nie je rozprávka, to je už život sám, nech veľa šťastia prinesie i Vám.

**Martin Boldi
Adrián Dono
Richard Jakub Jáchimec
Emma Švonavcová**

OPUSTILI NÁS

Osud je občas veľmi krutý, nevráti čo raz vzal... Zostanú iba spomienky a v srdci veľký žiaľ...

**Mária Bettlerová
Juraj Dodák
Ján Szentpeteri
Juraj Vrbjar
Anna Latináková
Vladimír Beňo
Juraj Vrbjar
Cecília Toporová**

Máte pre nás tip na reportáž, námet na článok? Neváhajte a dajte nám vedieť! Osobne, písomne, alebo emailom: obec@murán.sk. Uzávierka pre prispievateľov do novín č. 3/2021 je 20. jún 2021. Tešíme sa na spoluprácu.

**Neprešlo
jazykovou úpravou**